

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Hazine ve Maliye Bakanı Sn. Berat Albayrak tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

Faik ÖZTRAK
Tekirdağ Milletvekili

2019 Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi ve Hazine Nakit Dengesi rakamları Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından açıklanmıştır. Rakamlar, 2019’da Merkezi Yönetim Bütçesi gerçekleştirmelerinde görülmeyen 26,5 milyar TL tutarında bir gelirin, aynı döneme ait Hazine nakit hesaplarına gelir olarak kaydedildiğini göstermektedir. Benzer bir durum 2018’de de görülmekle beraber, daha önceki yıllarda tahakkuk eden bütçe gelirleriyle nakit gelirler arasında bu büyüklükte bir farka rastlanmamaktadır. Bütçede tahakkuk etmeyen bir gelirin nereden ve nasıl tahsil edilerek Hazine nakit dengesine gelir yazıldığı anlaşılamamaktadır.

Tablo: Hazine Nakit Gelir ve Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri (Milyon TL)

	Hazine	Merkezi Yönetim	Fark
	Nakit Gelir (I)	Bütçe Geliri (II)	(I)-(II)
2015	480,277	482,780	-2,503
2016	554,650	554,140	510
2017	636,676	630,490	6,186
2018	780,195	757,996	22,199
2019	902,307	875,796	26,511

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Yine bütçe uygulamalarında dikkat çeken bir diğer husus, “Bütçe Emanetleri” ve “Avanslar” hesaplarının bakiyesinin 2019’da sıfır olmasıdır. Bu daha önceki yıllarda karşılaşılmamış bir durumdur. Oysa söz konusu bütçe kalemleri Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi ile Hazine Nakit Dengesi arasında geçişi sağlayan son derece önemli kalemlerdir.

Myb-3

Tablo: Merkezi Yönetim Bütçe Emanet ve Avans Hesapları (Milyon TL)

	Bütçe Emanetleri	Diğer Emanetler	Avanslar
2015	4,894	1,611	-2,456
2016	-5,259	-180	-1,676
2017	-4,469	-395	-2,196
2018	-1,472	450	-14,631
2019	0	0	0

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Diğer taraftan 2019 yılında bütçe uygulamaları açısından dikkat çeken bir diğer husus ise bütçenin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) kaynaklarına artan bağımlılığıdır. Nitekim TCMB'nin her yıl Nisan ayında yapılan Olağan Genel Kurulunun ardından Hazine'ye aktardığı dönem kârı; 2019'un Ocak ayında Olağanüstü Genel Kurul kararıyla, Hazine'ye aktarılmıştır. Bu şekilde Hazine'ye aktarılan kâr 33,8 milyar TL'dir. Yine 2019'un yaz aylarında gerçekleştirilen bir yasal düzenlemeyle TCMB'nin birikmiş ihtiyat akçesi ilk defa Temmuz ve Ağustos aylarında Hazine'ye devredilmiştir. Bu şekilde Hazine'ye aktarılan kaynak ise 40,8 milyar TL olmuştur.

Dolayısıyla 2019'un tamamında TCMB'den Hazine'ye 78,3 milyar TL tutarında kaynak transferi yapılmıştır.

Tablo: Faiz Dışı Denge (Milyon TL)

	Merkezi Bütçe (I)	Program Tanımlı (II)	(II)-(I)
2004	26,175	21,934	-4,241
2005	35,936	24,092	-11,844
2006	41,951	33,466	-8,485
2007	34,848	21,661	-13,187
2008	33,592	17,740	-15,852
2009	986	-14,342	-15,328
2010	8,697	-5,378	-14,075
2011	24,773	16,665	-8,107
2012	19,625	4,587	-15,038
2013	31,537	14,581	-16,956
2014	26,544	7,737	-18,807
2015	29,479	8,486	-20,993
2016	20,315	-14,346	-34,660
2017	8,932	-14,663	-23,596
2018	1,148	-55,865	-57,014
2019	-23,754	-128,078	-104,325

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Merkezi Yönetim Bütçesi faiz dışı dengesi, TCMB'den yapılan bu bir defalık kaynak transferlerine rağmen, 2019'da 23,8 milyar TL açık vermiştir. Bu, ekonominin yüzde 4,7 daraldığı 2009 küresel krizinde bile yaşanmamıştır.

Yine bir defalık, tek yıllık gelirler hariç tutularak hesaplanan ve bütçenin yapısal dengesini gösteren “Program Tanımlı Faiz Dışı Denge” ise 2019'da 128,1 milyar TL açık vererek tüm zamanların rekorunu kırmıştır.

TCMB kaynaklarına olan bağımlılığın 2020'de de sürdüğü anlaşılmaktadır. 20 Ocak 2020 tarihinde TCMB Genel Kurulu olağanüstü toplanarak TCMB'nin 2019 yılı dönem kârı üzerinden kâr payı avansı ödenmesine ve 2018 yılı kârından ayrılan ihtiyat akçesinin dağıtılmasına karar vermiştir.

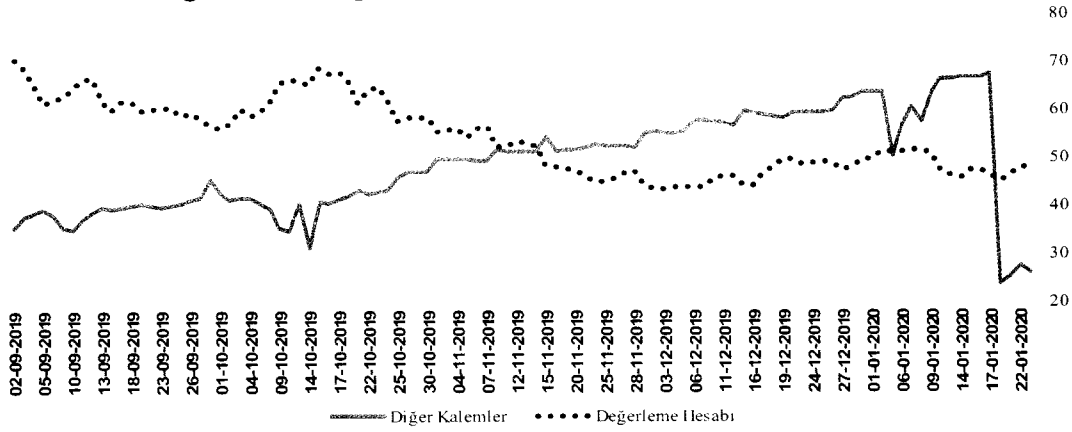
Bu çerçevede, hissedarlara yapılan kâr payı avans dağıtımının 35,2 milyar TL ve dağıtılan ihtiyat akçesinin ise 5,3 milyar TL olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim 20 Ocak 2020 tarihinde TCMB Olağanüstü Genel Kurulu'nda alınan kararlar neticesinde 17-20 Ocak 2020 tarihleri arasında TCMB kârının izlendiği “Diğer Hesaplar” kaleminin 43,6 milyar TL azaldığı aynı anda Hazine'nin TCMB nezdindeki “Kamu Mevduatı” hesabının ise 41,8 milyar TL arttığı ve bu paranın Hazine tarafından kullanılmaya başladığı görülmektedir.

Son iki yılda Hazine'nin TCMB kaynaklarına yoğun şekilde başvurmaya başlaması, beraberinde pek çok soruyu ve sorunu da gündeme getirmektedir. Nitekim, TCMB'nin 2019 dönem kârını fiktif şekilde yükselttiğine, bu şekilde Hazine'ye 2020 yılı içinde aktarılacak kâr payı avansının suni şekilde şişirildiğine dair internet medyasında ciddi tespit ve iddialar dikkati çekmektedir.

24603

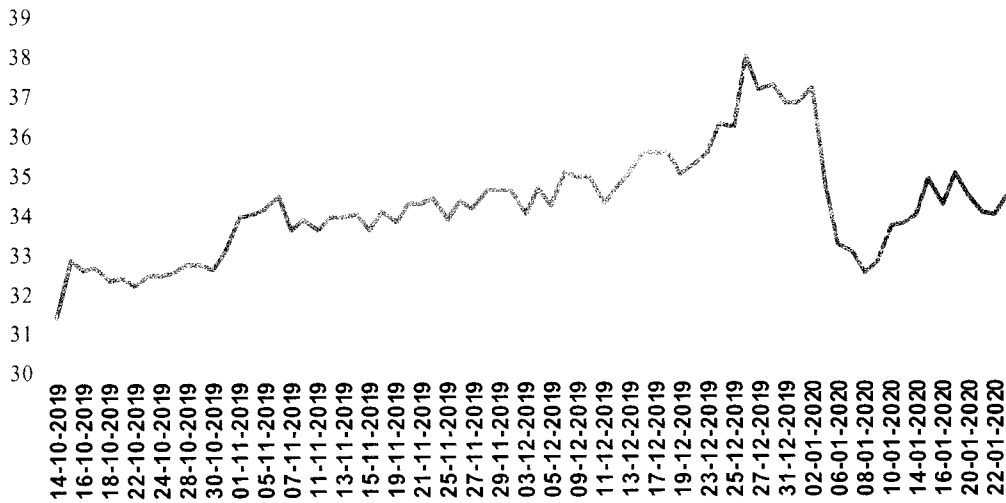
Değerleme ve Diğer Kalemler Hesabının Gelişimi (Milyar TL)*

(*) Değerleme ve Diğer Kalemler Hesabı TCMB Analitik Bilançosunun "aktif" bölümündeki edilmektedir. Hesapların negatif olması TCMB yükümlülüğünü göstermektedir. Gösterim kolaylığı için her iki hesap pozitif olarak raporlanmıştır.
Kaynak: TCMB

Bu çerçevede, TCMB'nin Analitik Bilançosu incelendiğinde "Değerleme" ve TCMB kâr/zararının izlendiği "Diğer Kalemler" hesabında, 2019'un Ekim ayı ortasından başlayarak, karşılıklı olağanüstü hareketler olduğu görülmektedir. 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında kur farkından kaynaklanan kazanç ve kayıpların izlendiği "Değerleme" hesabında yaklaşık 20 milyar TL'lik bir düşüş vardır. Oysa söz konusu dönemde TCMB'nin net döviz pozisyonu gerilemediği gibi 3,9 milyar dolar artarak 36,8 milyar dolar olmuştur. Yine bu dönemde TL'nin Dolar karşısındaki değeri anlamlı bir değişme göstermemiş ve neredeyse aynı kalmıştır.

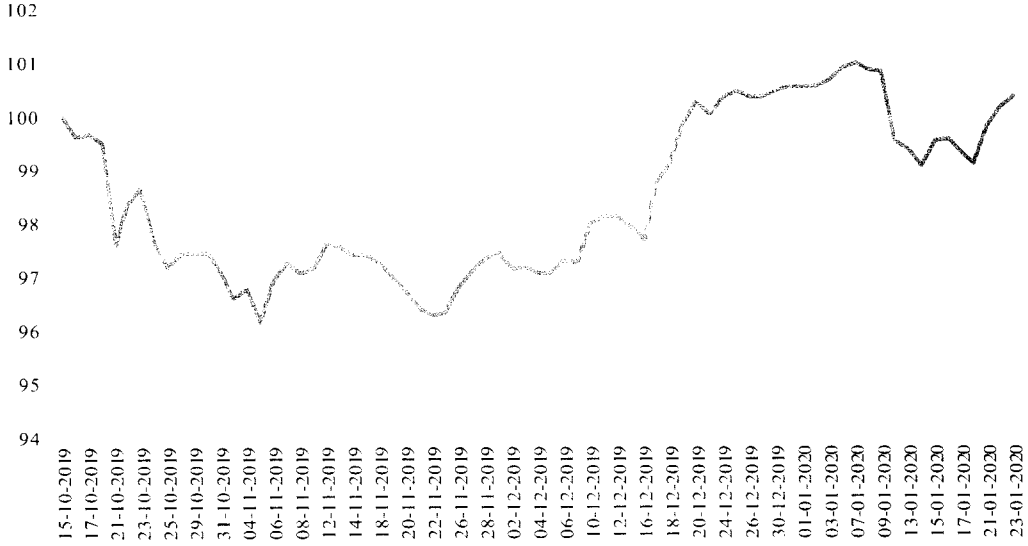
TCMB Net Döviz Pozisyonu (Milyar Dolar)

Kaynak: TCMB

ny603

TCMB Döviz Alış Kuru (15 Ekim 2019=100)

Kaynak: TCMB

Tüm bunlara rağmen, 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında, Değerleme hesabı yaklaşık 20 milyar TL gerilerken aynı dönemde TCMB kârının izlendiği Diğer Kalemler hesabında 22,8 milyar TL'lik artış gerçekleşmiştir. Bu da TCMB'nin Değerleme hesabında izlenmesi gereken bir meblağın, çeşitli muhasebe işlemleriyle, Diğer Kalemler hesabına aktarıldığına ve gerçekleşmiş kâr gibi gösterildiğine dair kuşkuları artırmıştır.

Oysa 1211 sayılı TCMB Kanunu'nun 61. maddesine göre "*Banka lehine oluşan gerçekleşmemiş değerleme farkları, değerlemenin yapıldığı dönem kazancına dahil edilmez ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gelir olarak dikkate alınmaz.*"

Hazine hesaplarına geçen 41,8 milyar TL'lik kâr payının (ve ihtiyat akçesinin) 22,8 milyar TL'si, Değerleme hesabında izlenmesi gerekirken, bir takım muhasebe oyunları ile TCMB kârına aktarıldıysa bu, TCMB Kanunu'na karşı hiledir.

Bu, aynı zamanda TCMB'ye kendi kanunun 4. maddesiyle verilmiş "*Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır*" görevini de tehlikeye düşürmektedir. Sonuçta yapılan karşılıksız para basmaktan ve bu şekilde Hazine'nin finansman ihtiyacını olduğundan düşük göstermekten başka bir şey değildir.

Tüm bunlar gerek maliye gerekse para politikalarında şeffaflığı azaltan ve ekonomi politikalarına güveni sarsacak gelişmelerdir. Kısa vadeli siyasi çıkarlar için Türkiye'nin uzun dönemde para politikasının güvenilirliğini sarsacak bu tür işlemlerin sonu her zaman hüsrana olmuştur.

Bu çerçevede;

- 1- 2018 ve 2019 yıllarında Hazine nakit gelirleriyle, Merkezi Yönetim Bütçe gelirleri arasındaki olağanüstü farkın sebebi nedir?
- 2- 2018 ve 2019'da Merkezi Yönetim Bütçe geliri olarak tahakkuk etmemiş gelirler, Hazine tarafından nereden ve nasıl tahsil edilmiştir?
- 3- Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi ile Hazine Nakit Dengesi arasında geçişi sağlayan Emanet ve Avans hesapları 2019'da neden sıfır (0) bakiye vermiştir?
- 4- 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında TCMB'nin net döviz pozisyonu artarken ve dolar kurunda anlamlı bir değişiklik olmamışken, TCMB Değerleme hesabında gerçekleşen yaklaşık 20 milyar liralık gerilemenin sebebi nedir?
- 5- 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında TCMB'nin kâr ve zarar gelişmelerinin izlendiği Diğer Kalemler hesabındaki 22,8 milyar liralık artışın sebebi nedir?
- 6- 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında gerçekleşmemiş değerleme farkları, bazı muhasebe işlemleriyle gerçekleşmiş gibi gösterilerek TCMB'nin dönem kârına aktarılmış mıdır?
- 7- 15 Ekim-31 Aralık 2019 tarihleri arasında TCMB ile kamu bankaları veya Hazine arasında, TCMB'nin net döviz pozisyonunu değiştirmeyecek şekilde, aynı gün içinde gerçekleşen döviz alım-satımları yapılmış mıdır?
- 8- Bu işlemler neticesinde Hazine'nin 2020'deki finansman ihtiyacı olduğundan ne kadar düşük gösterilmiştir?
- 9- TCMB'nin karşılıksız para basması neticesini doğuran bu operasyonların enflasyonu azdıracağını ve TCMB'nin itibar ve güvenilirliğine zarar verdiğini düşünüyor musunuz?